

Komparatīvistikas almanahs
Journal of Comparative Studies

**NONSENSA KULTŪRA.
ABSURDS LITERATŪRĀ
NONSENSE CULTURE.
THE ABSURD IN LITERATURE**

~ DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES ~
AKADĒMISKAIS APGĀDS "SAULE" ~

2014

Fjodorovs F., Kačāne I. (red.) *Komparatīvistikas almanahs Nr. 5 (34). Nonsensa kultūra. Absurds literatūrā*. Daugavpils: Daugavpils Universitātes Akadēmiskais apgāds "Saule", 2014, 224 lpp.

Fjodorovs F., Kačāne I. (eds.) *Journal of Comparative Studies No 5 (34). Nonsense Culture. The Absurd in Literature*. Daugavpils: Daugavpils University Academic Press "Saule", 2014, 224 p.

Zinātniskā komiteja / Scientific Committee

Dr. philol. Maija Burima, Latvija / Latvia

Dr. habil. philol. Fjodors Fjodorovs, Latvija / Latvia

Dr. philol. Rahilya Geybullayeva, Azerbaidžāna / Azerbaijan

Dr. hum. Asta Gustaitienė, Lietuva / Lithuania

Dr. philol. Natalya Ilyinskaya, Krievija / Russia

Dr. philol. Ilze Kačāne, Latvija / Latvia

Dr. philol. Oksana Kovzele, Latvija / Latvia

Dr. philol. Yordan Lyutskanov, Bulgārija / Bulgaria

Dr. phil. Malan Marnersdóttir, Fēru salas / Faroe Islands

Dr. philol. Sandra Meškova, Latvija / Latvia

Dr. phil. Anneli Mihkelev, Igaunija / Estonia

Dr. philol. Irine Modebadze, Gruzija / Georgia

Dr. philol. Irma Ratiani, Gruzija / Georgia

Dr. philol. Anna Stankeviča, Latvija / Latvia

Dr. philol. Elina Vasiļjeva, Latvija / Latvia

Žurnāla izdošana apstiprināta Daugavpils Universitātes Zinātnes padomes sēdē 2014. gada 27. maijā, protokols Nr. 7.

The publication of the Journal has been approved at Daugavpils University Science Council meeting on May 27, 2014, Minutes No 7.

Redkolēģija / Editorial Staff:

Fjodors Fjodorovs, Ilze Kačāne (redaktori / editors-in-chief), Žans Badins, Oksana Kovzele

Korektori / Proof-readers:

Jana Butāne-Zarjuta, Sandra Meškova, Gaļina Sirica

Makets / Lay-out:

Marina Stočka, Vita Štotaka

Zinātnisko žurnālu *Komparatīvistikas almanahs* trīs reizes gadā izdod Daugavpils Universitātes Komparatīvistikas institūts, Daugavpils, LATVIJA
Visi raksti tiek anonīmi recenzēti.

Journal of Comparative Studies is published three times a year by the Institute of Comparative Studies, Daugavpils University, Daugavpils, LATVIA
All papers are anonymously peer-reviewed.

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTES
HUMANITĀRĀS FAKULTĀTES
KOMPARATĪVISTIKAS
INSTITŪTS

DAUGAVPILS UNIVERSITY
FACULTY OF HUMANITIES
INSTITUTE OF
COMPARATIVE STUDIES

Komparatīvistikas almanahs
Nr. 5 (34)

NONSENSA KULTŪRA. ABSURDS LITERATŪRĀ

*

Journal of Comparative Studies
No 5 (34)

NONSENSE CULTURE. THE ABSURD IN LITERATURE

Daugavpils Universitātes *Komparatīvistikas almanahs* ir iekļauts EBSCO elektroniskajā datubāzē, kas ir viens no pilnīgākajiem zinātnisko žurnālu, periodisko izdevumu un citu avotu pilnu tekstu apkopotājiem. Izdevums *Komparatīvistikas almanahs* būs lasāms EBSCO modernizētajā datubāzē pēc zinātnisko izdevumu kolekcijas nokomplektēšanas.

The Journal of Comparative Studies of Daugavpils University has entered into an electronic licensing relationship with EBSCO Publishing, the world's most prolific aggregator of full text journals, magazines and other sources. The full text of *The Journal of Comparative Studies* will be found on EBSCO Publishing's upgraded database once the collection is complete.

SATURS / CONTENTS

Priekšvārds	9
Foreword	12

NO NONSENSA LĪDZ PRIEKAM FROM NONSENSE TO JOY

Fjodors Fjodorovs

Nonsenss – un nav tam beigu Nonsense and There Is No End To It Нонсенс и нет ему конца	15
--	----

Gilberts Keits Čestertons jeb Cilvēks ar zelta atslēgu (piezīmes) Gilbert Keith Chesterton, or the Man with the Golden Key (Notes) Гилберт Кийт Честертон, или Человек с золотым ключом (конспекты)	25
--	----

Dž. R. R. Tolkīna brīnumainās pasaules (konteksti un zemteksti) Magic Worlds of J. R. R. Tolkien (Contexts and Subtexts) Волшебные миры Дж. Р. Р. Толкина (контексты и подтексты)	41
---	----

Klaivs Steiplzs Lūiss un prieka filozofija Clive Staples Lewis and His Philosophy of Joy Клайв Стейплз Льюис и его философия радости	129
--	-----

NONSENSS UN BRITU LITERATŪRA NONSENSE AND BRITISH LITERATURE

Mārīte Opincāne

Edvarda Līra un Lūisa Kerola vienojošais un atšķirīgais nonsenss	143
Conjunctive and Diverse Nonsense of Edward Lear and Lewis Carroll	

Ilze Kačāne

*Jūs nekad nekā cita nerunājat, kā tikai blēņas: nonsensa
iezīmes Oskara Vailda komēdijā Cik svarīgi būt
nopietnam*
*You Never Talk Anything but Nonsense: Features
of Nonsense in Oscar Wilde's Comedy The Importance
of Being Earnest* 151

Svetlana Veļigura

Gilberts Keits Čestertons par nonsensu un Lūisu Kerolu
Gilbert Keith Chesterton about Nonsense and
Lewis Carroll
Гилберт Кийт Честертон о нонсенсе и
Льюисе Кэрролле 166

Anna Stankeviča

Nonsensa tradīcija un spēles apziņa Radjarda Kiplinga
pasakās
Tradition of Nonsense and Ludic Consciousness
in Rudyard Kipling's Fairy-Tales
Традиция нонсенса и игровое сознание в сказках
Редьярда Киплинга 175

NONSENSA IEZĪMES UN ABSURDS 20. GADSIMTA LITERATŪRĀ
FEATURES OF NONSENSE AND ABSURD IN THE 20TH CENTURY
LITERATURE

Sergejs Poļanskis

Jēdziena "absurds" ģenēze
Genesis of the Term 'Absurd' 186

Karīne Laganovska

Absurds Franca Kafkas īsprozā 194
Absurd in Franz Kafka's Short Prose

Nataļja Kožanova

Nonsenss Eduarda Uspenska daiļradē
Nonsense in Eduard Uspensky's Creative Writing
Нонсенс в творчестве Эдуарда Успенского 202

Žans Badins

Par Germana Lukomņikova (Bonifācija) dzejas minimālismu On the Minimalism of German Lukomnikov's (Boniface's) Poetry О минимализме поэзии Германа Лукомникова (Бонифация)	211
Autori	222
Contributors	223

PRIEKŠVĀRDS

– *Es esmu atnācis piedzīt jokus, – teica kāds vīrs un piespieda
Ķerrai rokturi.*

– *Sveika, sveika! – Vīram cepure bija otrādi – ar dibenu uz leju.
Pareizāk gan: cepure bija pareizi – kā pats vīrs – ar dibenu uz leju.
Un cepurē auga koks ar trim smiekliem un pieciem smīnošiem
bumbuļiem.*

*Tātad vīram cepure bija pareizi – ar dibenu uz leju un pogas
pareizi – uz iekšu sapogātas.*

– *Es esmu atnācis piedzīt jokus, – teica vīrs ar pogām uz iekšu.*

– *Kur jāpiedzen? – prasīja Ķerra. – Uz kurieni?*

– *Uz manieni, – teica vīrs.*

– *Kur ir tā maniene?*

– *Nevis taviene, bet maniene! Ne uz savieni tev jādzen, bet uz
manieni.*

– *Bet no kurienes?*

– *No tavienes.*

– *Es nesaprotu, – teica Ķerra. – Es dzenu tikai akmeņus. Un
smiltis. Bet varbūt suns māk, viņš dzen pēdas.*

(I. Ziedonis. *Pasaka, kurā dzen un piedzen*)

Gadsimtu mija savā ziņā ir atelpas laiks, taču šī atelpa ir kā pārstei-
dzoša kultūras parādību garīgo transformāciju neizbēgamība.

19. gadsimts – daudzveidīgs, zināmā mērā pat baiss vēstures posms;
lai atceramies kaut vai F. Dostojevski, katastrofālās revolūcijas un karus.
19. gadsimta Eiropa spoguļojas pašpietiekamības tiksmē, bet eiropeiskā
cilvēce jau virzās pretī 20. gadsimta pasaules kariem. Tajā pašā laikā
19. gadsimts ir daudzu svarīgu kultūras atklāsmju un klasiskā pozitīvisma
laikmets – ekonomiskā un tehniskā progresa, zinātnisko atklājumu un
spēcīga utilitārisma laiks, kas nereti raksturots kā “sprādziens”, kā
pasaules iekarošanas, konservatīvisma, džentlmenisma, snobisma laiks.

19. gadsimts ir daudzu kultūru laikmets, un tieši šajā daudzveidībā
dzimst nonsenss – esamība ar pretēju zīmi, kontraverss. Nonsensa kultūra
ne tikai nostiprinās 19. gadsimta 1. pusē, bet turpina attīstīties arī 20. gad-
simtā. Tā ir *Homo Ludens*, spēlējošā cilvēka, spēlējošās cilvēces kultūra.
Par to, ka nonsenss ir iekļāvies pasaules kultūras aprītē, liecina daudzu
radošo profesiju pārstāvji, kuri nav saistīti ar nonsensu, tajā pašā laikā
viņi izmanto nonsensa valodu, spēles valodu, pasakas valodu, pasaules
redzējuma (Dž. R. R. Tolkīns un K. S. Lūiss) valodu.

Komparatīvistikas almanahu atklāj plašs F. Fjodorova pētījums *No nonsensa līdz priekam*, kurā tiek piedāvāts simbolisks ceļojums no E. Līra nonsensa pasaules līdz K. S. Lūisa prieka filozofijai.

Almanaha nodaļās *Nonsenss un britu literatūra* un *Nonsensa iezīmes un absurds 20. gadsimta literatūrā* apkopoti vairāki raksti, kas prezentēti Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes Komparatīvistikas institūta rīkotajā britu rakstnieka Edvarda Līra divsimtgadei veltītajā zinātniskajā seminārā *Edwards Līrs un nonsensa kultūra* 2012. gada 26. oktobrī. Seminārā referenti pievērsās dažādiem rakstnieka personības un daiļrades aspektiem, analizēja nonsensa literatūras tradīcijā veidoto darbu struktūru, semantiku un stilistiku.

Žurnālā iekļautajos rakstos nonsenss sākotnēji apskatīts sinhronajā un diahronajā aspektā 19. gadsimta 2. puses un 20. gadsimta sākuma britu literatūrā. Nonsensa un tā transformācijas trajektorija no Edvarda Līra *Blēņu grāmatas* (1846) un citiem darbiem skatīta Lūisa Kerola, Oskara Vailda, Gilberta Keitsa Čestertona un Radjarda Kiplinga mākslinieciskajā pasaulē. Ja L. Kerols *Alises piedzīvojumus brīnumzemē* galvenokārt veido kā bērna garīgajam (emocionālajam un psiholoģiskajam) stāvoklim tuvu pasauli, kurā vienlaicīgi valda stingra kārtība un anarhija, proti, pasauli, kurā viss ir iespējams, tad vieglprātības un nenopietnības kontekstu, pozicionējoties no moralizējošā didaktiska gara, O. Vailds izmanto sava laikmeta un sabiedrības atmaskošanai. Abi autori ar lingvistiskā rotaļīguma starpniecību deformē apkārtējo pasauli un rada savdabīgu “apjukumu” konkrētā sistēmā. G. K. Čestertona esejās nonsensa būtība saskatīta tā subjektīvajā un radošajā raksturā, jo tikai cilvēka individuālā spēja brīnīties veicina pasaules modelēšanas un izpratnes iespējamību. Nonsenss ar asprātības poētikas palīdzību veido spēlējošā cilvēka apziņu un polemizē ar visu pasaulīgo un loģiski pamatoto, līdz ar to pēc būtības ir antiviktoriānisma parādība. Tomēr nonsensa spēja ar inversijas, izteikuma divdomības, absurditātes, paradoksa un vārdu spēles starpniecību sintezēt rotaļīgo, ekscentrisko un nenopietno ar loģisko, līdz ar to apvienot ārēji nesavienojamo, izceļ tā sarežģītību un nevien-
dabību.

Nonsensa iezīmes saskatāmas 20. gadsimta nacionālo literatūru atsevišķu autoru darbos, tomēr jaunais gadsimts vistiešāk saistīts ar absurda literatūru. Almanaha nodaļā *Nonsensa iezīmes un absurds 20. gadsimta literatūrā* sākotnēji analizēta jēdziena “absurds” ģenēze, skaidrota absurda izmantojuma specifika absurdisma teātra kā atsevišķa žanra izveidē un nošķirtas tā zīmīgākās atšķirības no literārā nonsensa. Turpmākajos

rakstos absurda un nonsensa izpausmes pētītas vācu (Franca Kafkas) un krievu (Eduarda Uspenska, Germana Lukomņikova (Bonifācija)) autoru daiļradē.

Krājuma veidotāji cer, ka izdevums piesaistīs gan studējošo, gan docētāju un pētnieku uzmanību un veicinās turpmāko domu apmaiņu par nonsensa, joku un prieka poētiku literatūrā un teātrī.

Krājuma redaktori: *Fjodors Fjodorovs*
Ilze Kačāne